

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.03 (3363) ●

● ЧАЦВЕР, 23 СТУДЗЕНЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Паэзія. Мама. Айчына...
Выйшаў новы зборнік вершаў беларускай паэткі з Даўгаўпілса Анастасіі Сазанковай **Стар. 2**

Як ратавалі прыгажосць
У баранавіцкім Пакроўскім саборы ёсць унікальныя мазаікі работы рускіх майстроў, а таксама іконы мастакоў Віктара Васняцова, Мікалая Бруні, Міхаіла Урубеля **Стар. 3**

І зорнае неба над намі...
Астрафатограф Віктар Малашчыц глядзіць на зоркі Бацькаўшчыны праз прызму любові і натхнення **Стар. 4**

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Вандроўка ў Асінаўку

Як мы гасцявалі ў нашчадкаў беларусаў-самаходаў у таёжнай глыбінцы Цюменьскай вобласці

Іван і Валянціна Ждановічы

Сто гадоў таму ад мацерыка беларускай нацыі, якая на той час і дзяржавы ўласнай не мела, сотні тысяч людзей адрываліся і абозамі, самаходам рухаліся з “Северо-Западного края” на ўсход Расійскай імперыі. Ішлі “з Расеі ў Сібір”. З прорвы беззямелья, з ярма лапцюжнай беднасці вырвацца хацелі на хвалі Сталыпінскай рэформы — таму і рызыкавалі, ішлі ў цяжкі, далёкі шлях. Дарэчы, а колькі кіламетраў у тую Цюмень? Калі не самалётам, як мы летась, а пешшу? “Мінск Цюмень км” — даем заданне пошукавіку, і бачым на маніторы: 2879 кіламетраў.

Прызнацца, убачыўшы лічбу 2879, мы пераглынуліся. Дзіва! Бо калі ў 1996-м пешшу, не пад’ехаўшы анідзе, абыходзілі Беларусь уздоўж Дзяржаўнай мяжы, у нас за 120 дзён атрымалася 2810 кіламетраў. І мы вельмі добра можам уявіць ды іншым расказаць, што гэта такое... Хто ведае: можа калі хто з нашых захоча — сімвалічна ж! — вярнуцца з Сібіры пешшу назад, на зямлю продкаў? Да Парыжа ад Мінска, дарэчы, менш: 2130. А нашчадкі беларусаў-самаходаў, якім пад 80 і болей, зусім не памятаюць аповедаў бацькоў-дзядоў пра Вялікі Зыход. Ды, як ні дзіўна, беларускага ў нашчадках яшчэ шмат...

СУАЙЧЫННІКІ

...Гэта частка яе душы

Дэпутат Вярхоўнай Рады Украіны Вольга Міхайленка стараецца штогод бываць у Беларусі: гэта яе Бацькаўшчына, тут жывуць родныя ёй людзі

Мікалай Бойка

Шчырая любоў да Беларусі адчуваецца ў кожным слове Вольгі Дзмітрыеўны, калі яна расказвае пра родных і блізкіх з Гродзеншчыны, сваю першую настаўніцу. Нарадзілася ж наша зямлячка 23 верасня 1956 года ў вёсцы Задвараны Свіслацкага раёна. Бацька, Дзмітрый Феафілавіч Паўловіч, працаваў спачатку механізатарам,

У Асінаўцы абраз “Уваскрасенне Хрыстова” называюць Свячой

Далёка!

Летась у верасні ў нашай газеце быў тэкст “Покліч продкаў” (№35) Людмілы Бакланавай пра тое, як жыўць нашы суродзічы на Цюменьшчыне. У прыватнасці, у Вікулаўскім рэгіёне, кіламетраў за 500 ад Цюмені,

дзе таёжны “мядзведжы кут” і “край зямлі”, даўно з’явіліся беларускія вёскі Ермакі, Асінаўка, Ялоўка, Бярозаўка ды іншыя. Плануючы камандзіроўку, хацелі мы туды патрапіць. Суполка “Беларусь”, яе лідар Сяргей Яфімчык і яго сябры ўзяліся дапамагчы,

Баба Маня – захавальніца Свячы

папярэдзіўшы: далёка! Цюмень, дарога ў Вікулава і начлег там, потым вёрст 60 гравійкаю да Ермакоў і далей па гразкай дарозе яшчэ дзве вярсты — там і Асінаўка. Вось як дабіраліся.

Едзем, пасля знаёмства з цікавым краязнаўчым музеем у Ермаках, адразу ў хату бабы Мані й дзеда Мікалая Учужаніных: менавіта ў іх летась год жыла мясцовая святыня — абраз “Уваскрасенне Хрыстова”, які называюць Свячой. Жывы там і абрад: пераносяць Свячу на Раство Хрыстова, уранні 7 студзеня да новых гаспадароў. І нядаўна ўжо чарговая хага стала своеасаблівай царквой, куды можна прыходзіць з малітвамі ды просьбамі да Бога. Апісанне абраду было ў вышэйзгаданым тэксце. А нас цікавіла: як там гавораць? Каб перадаць каларыт тамтэйшай мовы, давядзецца — дзеля жыццёвай праўды — не рэдагаваць гаворку бабы Мані, у дзясцове Шарайкінай. Бо цікава ж не толькі што, але і як у Асінаўцы вымаўляюць.

Традыцыя павінна жыць

Хага голая, невялікая з моцных, падтрэснутых ад часу круглякоў-бярвенняў. Шчыліны старанна замазаны глінай. Палісаднічак ля хаг. Шырокая вуліца ад дажджоў у гразце, каляінах, а мясцовы люд ходзіць па поплаве каля хаг, не мараючы ногі. Чысцютка на падворку. → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Веды — у цане

Рыгор Арэшка

У Беларусі вучацца студэнты амаль з сотні краін, іх колькасць штогод павялічваецца

Адукацыйныя паслугі ў розных краінах маюць сваю цану. Аднак і яна, бывае, не галоўны аргумент для абітурыентаў, іх бацькоў пры выбары навучальнай установы. Звычайна і стабільнасць у грамадстве, і адсутнасць там міжнацыянальных ці міжрэлігійных канфліктаў бяруцца ў разлік, і прыязнае стаўленне мясцовых жыхароў да іншаземцаў. Яшчэ важна, лічаць спецыялісты, каб сістэмна працавалі пасрэднікі, прапануючы адукацыйныя паслугі на рынку замежных краін. У Беларусі, адзначаў на нядаўняй калегіі Мінадукацыі намеснік міністра Віктар Яжжык, ужо ёсць база пасрэдніцкіх (рэкрутынгавых) арганізацый, якія аказваюць паслугі ў сферы адукацыі ды пры тым дзейнічаюць на тэрыторыі краіны і за мяжой.

Цяпер шэраг беларускіх устаноў адукацыі маюць жаданне і магчымасці пастаўляць веды на экспарт. Каб дапамагчы ім, Міністэрства адукацыі прыняло рашэнне: стварыць на базе Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы Цэнтр міжнароднага супрацоўніцтва ў сферы адукацыі. “За год працы спецыялісты цэнтра ўжо аказвалі практычную дапамогу розным ВНУ. Стварылі базу пасрэдніцкіх (рэкрутынгавых) арганізацый. Цяпер кожная навучальная ўстанова можа правесці на справе магчымасці той ці іншай фірмы, якая аказвае пасрэдніцкія паслугі замежным студэнтам”, — падкрэсліў намеснік міністра.

Па словах Віктара Яжжыка, у 2013/2014 навучальным годзе колькасць замежных грамадзян, якія навучаюцца ва ўстановах адукацыі Беларусі, павялічылася амаль на чатыры тысячы і складае больш за 16 тысяч чалавек, грамадзян з 98 краін. З іх у ВНУ навучаюцца больш за 15 тысяч студэнтаў. Акрамя таго, у магістратуру было залічана 769 чалавек, у аспірантуру, ардынатуру — 410 чалавек. Расце і колькасць іншаземцаў, якія навучаюцца ва ўстановах сярэдняй спецыяльнай і прафгэхадукцыі: цяпер іх 820.

Дарэчы. Лідарам сярод беларускіх ВНУ па колькасці замежных студэнтаў застаецца Беларускі дзяржуніверсітэт: там іх цяпер навучаецца больш за 2 тысячы. Найбольш папулярныя эканамічныя і філалагічныя спецыяльнасці, факультэт міжнародных адносін.

ТВОРЧАСЦЬ

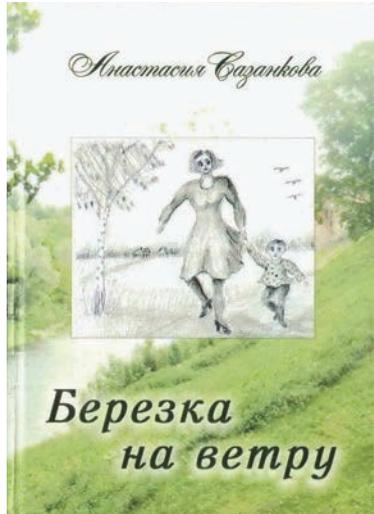
Паэзія. Мама. Айчына...

Выйшаў новы зборнік вершаў беларускай паэткі з Даўгаўпілса Анастасіі Сазанковай

Анастасія Аляксандраўна — душа-чалавек. Яна з павагай ставіцца да ўсіх, незалежна ад узросту, светапогляду ці светаадчування, нацыянальнасці і веравызнання. Можна, такім чалавек, што працуе над сабой, і становіцца з гадамі? Да таго ж яна з багатай на высокія духоўныя традыцыі Полаччыны, з вёскі Залесе: нарадзілася там 30 жніўня 1930 года. Напісала паэму пра зямлячку-палачанку Рагнеду, марыць выдаць твор асобнай кнігай. Першы яе зборнік “Радзіма” выйшаў у 2003-м, потым былі яшчэ чатыры: “Сведка”, “Осень в декабре”, “Перекресток”, “Пой со мной”. Летась пабачыў свет зборнік “Березка на ветру” — на рускай мове. Як і раней, да вершаў вельмі пасуюць чужоўныя аўтарскія ілюстрацыі.

Зборнік “Бязозка на ветры” ўмясціў шмат пяшчотнай любові да жыцця, да людзей, якія побач, ярка акрэслена і грамадзянская пазіцыя аўтаркі. Для яе этнічная Радзіма — гэта святое, а Полацк паўстае як самы лепшы горад дзяцінства. І Даўгаўпілс, дзе прайшло жыццё, Анастасія Сазанкова таксама любіць: шмат гадоў працавала там

урачом-тэрапеўтам. Жанчына і цяпер збірае лекавыя зёлкі, актыўна папулярывуе фітапэрапію. Ацаліе душы і яе паэзія, дзе ў кожным радку — каханне, дабро, надзея. Асветлена ўся яе творчасць і любоў да маці.

Новая кніга паэткі

Часам бывае: жывеш побач з чалавекам — і нічога не ведаеш пра яго. А ён дышае паэзіяй, хоча дзяліцца з іншымі думкамі, жыццёвым вопытам. І так прыемна бывае, калі думкі паэта супадаюць з тваімі, ты

Анастасія Сазанкова: паэтка, мастачка, лекарка

знаходзіш у чужых вершах нешта блізкае і роднае. Паэзія зямлячкі напоўнена любоў да жыцця, да прыроды, Радзімы, роздумамі пра сэнс жыцця, сваё месца ў ім.

З дзяцінства Анастасія любіла маляваць. Аднак жывапісам займацца пачала на пенсіі, дыплом мастака атрымала ў Маскоўскім народным інстытуце мастацтваў у салідным узросце. Цяпер яна сябар Асацыяцыі свабодных латгаліцкіх мастакоў. Карціны Анастасіі Сазанковай выстаўляюцца ў нашым горадзе, іншых паселішчах краю. Неаднаразова разам ладзілі мы выставы ў бібліятэках, некалькі разоў — у прыгарадным пасёлку Калкуны, дзе жыве нямаля беларусаў: пад дзесяць працэнтаў. Яна заўсёды ўдзельнічае ў Днях Райніса, штогод у верасні, куды запрашаюцца ўсе паэты нашага горада і краю. Летась мы былі на імпрэзе ў пасёлку Малаўка: Анастасія прадстаўляла свае новыя вершы. Цяпер чатыры яе карціны ёсць на выставе Асацыяцыі латгаліцкіх мастакоў у Калкунскай

бібліятэцы. На іх і выявы Дынабургскай крэпасці, на адной бачны адразу тры храмы розных веравызнанняў: ёсць і такое ў нашым горадзе.

Нядаўна ладзілася прэзентацыя зборніка “Бязозка на ветры” ў нашым Цэнтры беларускай культуры. Сабралася шмат гасцей, сярод іх сябры, знаёмыя і блізкія Анастасіі Сазанковай. Вядучай паэтычнай імпрэзы была наш старэйшы сябар, адна з заснавальніц таварыства “Уздым” Яўгенія Вячаславаўна Гуляева. Усё прайшло выдатна. Зрэшты, так і бывае, калі яна бярэцца за справу. Воджкі пра вечарыну — найлепшыя.

Нашай суполцы — Цэнтру беларускай культуры “Уздым” — летась споўнілася 20 гадоў. Ідзякуючы ўтым ліку і такім яркім асобам, як паэтка і мастачка Анастасія Сазанкова, як метадыст і заслужаны культработнік Яўгенія Гуляева нас ведаюць у краі. Працавітыя, таленавітыя жанчыны нясуць беларускую культуру ціха, неўпрыкмет, дастойна і прыгожа.

Таццяна Бучэль, суполка “Уздым”, Даўгаўпілс

ГОД ГАСЦІННАСЦІ

Фэсты на выбар

Гомельшчына сёлета запрашае турыстаў наведаць 10 найбуйнейшых у рэгіёне творчых фестываляў

Адной з незабыўных імпрэз абяцае стаць жнівеньскі фестываль этнакультурных традыцый “Покліч Палесся” ў Петрыкаўскім раёне. Як расказала начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, упершыню ён ладзіўся ў верасні 2010-га з удзелам больш чым пяці тысяч чалавек. Сёлета фэст зьбірае выканаўцаў і захавальнікаў народнай культуры Беларусі, майстроў і рамеснікаў, прафесійных артысты як з розных рэгіёнаў краіны, так і гасцей з замежжа: яны таксама будуць запрашацца. Майце тое на ўвазе, шануюныя кіраўнікі беларускіх суполак! Магчыма, вам і самім варта ўжо ў бліжэйшы час праявіць ініцыятыву, жаданне прыехаць у Беларусь і паўдзельнічаць у яркім, самабытным фэсце.

У ліпені пройдзе Усебеларускі фестываль народнага гумару “Аўцюкі”. Выключна цікавыя для турыстаў, этнографію фэст фальклорнага мастацтва “Берагіня”, форум традыцыйных рамёстваў “Неглюбскія ручнікі”, міжнародны фэст “Славянскія тэатральныя сустрэчы”.

ЗАЛАТЫЯ РУКІ

Трактар у дапамогу

Для ўмельцаў з глыбіні нешта змайстраваць — гэта як песню заспяваць: прыемна і сабе, і людзям

Мне падабаюцца людзі, якія ў паўсядзённым жыцці не могуць сядзець без справы. А такіх шмат сярод вясковцаў. Вось, напрыклад, Фёдар Асмолаўскі з вёскі Асмолава Клімавіцкага раёна, якога даўно ведаю, ужо не першы год на заслужаным адпачынку. Усё жыццё працаваў вадзіцелем у мясцовым саўгасе “Асмолавічы”. Колькі розных грузаў перавазіў! Пэўна, тысячы тон: зерне і бульба, насенне і ўгнаенні, агародніна і запчасткі, будаўнічыя матэрыялы. Ды ці мала што патрэбна ў вёсцы перавозіць. Фёдара Цярэнцьевіча ведалі і ў Клімавіцкім раёне як аднаго з перадавых вадзіцеляў. І цяпер ён паважаны на вёсцы чалавек, як і ўся ягоная сям’я, радня.

Пайшоўшы на пенсію, Цярэнцьевіч задумаў займаць сабе памочніка. І сабраў у дапамогу па гаспадарцы трактарок. Паездзіў, расказваў, па заводах у пошуку неабходных запчастак, пахадзіў па аўтамагістрах, нешта і з рук у людзей купляў. А кожнай дэталі ці агрэгату яшчэ трэба было даць рады, даставаць адну да другой. Нямаю давацца задачка тэхнічных парашаць.

Ды затое калі сабраны ім калёснік нарэшце рушыў з месца — радасці, здавалася, не было межаў. Да трактара вясковец прыладзіў яшчэ цялежку для перавозкі грузаў. А трактар зрабіў такім, што і глебу араць на ім можна: і сабе, і сваякам, і тым, хто звяртаецца па дапамогу.

Так што вадзіцель з вялікім стажам і цяпер за рулём. І самаробны трактар яго не падводзіць.

Іван Лапо, г. Клімавічы

ПРЫЗНАННЕ

За вернасць і веру

Сербская спявачка Дзіўна Любоевіч ушанавана беларускім ордэнам грамадскага прызнання

Высокую ўзнагароду — ордэн “Вернасць і вера” — уладальніца звання “Залаты голас Сербіі” Дзіўна Любоевіч атрымала ў час канцэрту ў Мінску. Узнагарода заснавана міжнародным рухам “Сям’я — Яднанне — Айчына”, грамадскім саветам па маральнасці Рэспублікі Беларусь і грамадскім аб’яднаннем “Бацькі і настаўнікі — за адраджэнне праваслаўнай адукацыі”. У канцэрце ўдзельнічаў і хор “Мелоды”, якім кіруе ўшанаваная спявачка, а таксама святочны хор Свята-Елісавецкага манастыра пад кіраваннем манашкі Іуліяніі (Дзянісавай). Ладзілі канцэрт місіянерскі аддзел храма ў гонар святога Мікалая Японскага і Свята-Елісавецкі манастыр.

Рэпертуар хору “Мелоды” — гэта праваслаўныя хваласпевы: ад ранніх узораў візантыйскага, сербскага, балгарскага і рускага распеваў да твораў сучасных аўтараў. Акрамя ўдзелу ў набажэнствах за 17 гадоў існавання сербскі хор даў больш за 400 канцэртаў, удзельнічаў у шматлікіх міжнародных фестывалях.

СУАЙЧЫННІКІ

...Гэта частка яе душы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

“Сняжана цяпер у дэкрэтным адпачынку: летась нарадзіла дачушку Кацярыну, і я вельмі шчаслівая, што ў мяне ёсць унучка”, — падзялілася радасцю Вольга Дзмітрыеўна.

Што ж, віншваем зямлячку са значнай сямейнай падзеяй! Між тым Сняжана, хоць і расла на Херсоншчыне, памятае і пра свае беларускія карані. Як памятае і сама Вольга Дзмітрыеўна, якая і пасля абрання яе ў кастрычніку 2012 года народным дэпутатам Украіны імкнецца мацаваць рознабаковыя сувязі Украіны з Беларуссю. “Усе мае родзічы жывуць у Беларусі: маці ў той жа вёсцы, дзе я нарадзілася, ёй ужо 85, — цяплюць вочы субседніцы. — Пры ёй цяпер мая сястра Лідзія, якая ўжо на пенсіі, працавала на Брэсцкім электрамеханічным заводзе мантажніцай радыёапаратуры. Другая сястра, Ларыса, была фрэзероўшчыцай на Мінскім трактарным заводзе, брат Мікалай працуе ў Ханявіцкай сярэдняй школе, на Свіслаччыне”.

Вольга Міхайленка стараецца штогод бываць у роднай Беларусі. “Вельмі люблю самабытную беларускую культуру, літаратуру,

На трыбуне Вярхоўнай Рады Украіны

— прадаўжае зямлячка згадкі пра Бацькаўшчыну. — Сярод любімых твораў — трылогія Якуба Коласа “На ростанях”. Твор, на мой погляд, вельмі пазітыўны: класік, ствараючы вобраз народа, падкрэсліў лепшыя яго якасці, а гэта мужнасць і працавітасць, дабрыня і чуласць, мудрасць і назіральнасць... Добрыя ўспаміны пра Радзіму навывае

песня “Белоруссия” ў выкананні “Песняроў”. Увогуле ўсё, што звязана з Беларуссю, я вельмі люблю: гэта частка маёй душы”.

Успамінаю, як цёпла сустрэлі дэлегаты III з’езда Усеўкраінскага саюза беларусаў, які праходзіў летась у лістападзе ў Кіеве, выступленне Вольгі Міхайленкі. З горадскага казала дэпутатка, што сярод яе выбаршчыкаў на Херсоншчыне ёсць і беларусы, і таму ў парламенце Украіны яна, па сутнасці, прадстаўляе і беларускую дыяспару, беларускую суполку Херсоншчыны. Увогуле Вольга Дзмітрыеўна шмат робіць, каб беларускую культуру лепш ведалі ў Украіне. Садзейнічае, у прыватнасці, станаўленню фестывалю-конкурсу “Харлоўская ліра”, які праходзіць у Херсонскай вобласці: яго арганізатары хочць надаць фэсту міжнародны статус. Тады ў форуме змогуць паўдзельнічаць і творчыя гурты з Беларусі.

Напрыканцы шчырай гутаркі наша суайчынніца-дэпутатка выказала такія пажаданні сваім землякам: “Усім — моцнага здароўя, дабрабыту, а яшчэ — непарушнай дружбы і адзінства ў вялікай сям’і славянскіх народаў”.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Як ратавалі прыгажосць

У баранавіцкім Пакроўскім саборы ёсць унікальныя мазаікі работы рускіх майстроў, а таксама іконы мастакоў Віктара Васняцова, Мікалая Бруні, Міхаіла Урубеля. Як яны там аказаліся? І ці магчыма аднавіць страчаныя фрагменты мазаік?

Іна Ганчаровіч

Усе ведаюць: на шляхах гісторыі ў сілу свайго геапалітычнага становішча Беларусь пад час ваяўнічых канфліктаў губляла шмат каштоўных архітэктурных помнікаў, кнігаў, цэлых калекцый з твораў мастацтва. Ды, як вядома, няма правіл без выключэнняў. Скажам, многія і не здагадваюцца пра другое жыццё рускай мазаікі ў саборы Покрова Прасвятой Багародзіцы, што ў Баранавічах. Цяпер горад — гэта буйны чыгуначны вузел у Брэсцкай вобласці. Паселішча пачало бурна развівацца, калі ў 1870-х Расійская імперыя будавала Маскоўска-Брэсцкую чыгунку. І перад Першай сусветнай вайной быў дадзены новы імпульс развіццю горада: будаваліся чыгуначныя лініі, якія злучаюць Баранавічы з Польшчай, Прыбалтыкай, Украінай.

Гісторыкі сцвярджаюць: у 1908-м у Баранавічах з’явілася першая прыхадская драўляная царква — на месцы цяперашняга сабора. Ды ў Велікодны дзень 1921 года яна цалкам згарэла. І ў хуткім часе там жа пачалі думаць пра будаўніцтва новага храма. Цікава, што якраз тады стала вядома: польскія ўлады збіраюцца знішчыць сабор Аляксандра Неўскага ў Варшаве. І ў Баранавічах прынялі рашэнне: узвесці яго зменшаную копію. Хоць ад той задумы з часам адмовіліся, аднак пра рухі думкі ў той бок і цяпер нагадваюць вялікія падземныя і цокальныя памяшканні храма, што засталіся ад грандыёзных планаў. Між тым даследчыкі сцвярджаюць: менавіта ідэя размясціць варшаўскія мазаікі ў Баранавічах запатрабавала адметнай архітэктары Пакроўскага сабора. Гэта, дарэчы, быў праект варшаўскага архітэктара Мікалая Абалонскага.

Ужо 6 жніўня 1924 года (сёлета юбілей!) была асвечана закладка новага храма ў Баранавічах, якому ад нараджэння выпала незвычайная місія ў дачыненні да Аляксандра-Неўскага сабора з Саксонскай плошчы (цяпер плошча Пілсудскага) у Варшаве. Апошні будаўся з 1894 года па праекце вядомага рускага архітэктара Лявонція

знакамітых тагачасных мастакоў Віктару Васняцову. Іконы пісаў выдатны ікананісец Васілій Гур’янаў. Асабліва ж упрыгожылі храм 16 велізарных мазаік, створаных па эскізах Васняцова.

Тая веліч, аднак, і паслужыла храму на згубу. “Сабор быў разбураны польскімі ўладамі ў сярэдзіне 1920-х гадоў, праз менш чым 15 гадоў пасля адкрыцця, — чытаем у інтэрнэце. — Галоўнымі матывамі зносу паслужыла тое, што сабор, які займаў адну з галоўных плошчаў Варшавы, нагадваў пра рускае панаванне над Польшчай. Акрамя сабора св. Аляксандра Неўскага ў Варшаве палякамі па тых жа матывах былі знішчаныя і многія іншыя праваслаўныя храмы на тэрыторыі краіны”. Ёсць звесткі, што знос сабора запатрабаваў шмат

мерна на працягу некалькіх гадоў, і да 1926-га ад яго не засталася і следу. Нешта з твораў мастацтва аказалася страчаным і знішчаным, штосьці трапіла і ў музеі Масквы. У Баранавічы, паўторымся, пераправілі частку каштоўнасцяў. Тое адбылося па ініцыятыве тагачаснага кіраўніка Польскай праваслаўнай царквы мітрапаліта Дзянісія (Валядзінскага).

І цяпер тыя мазаікі, абразы ўпрыгожваюць крыжова-купальны Пакроўскі сабор, асвечаны 4 кастрычніка 1931 года, які лічыцца помнікам культуры неакласіцызму. Дарэчы, цікавая дэталі: улады Польшчы таксама пералічвалі грошы на яго ўзвядзенне... “Устаноўка мазаік у баранавіцкім саборы была выкананая ў 1929-1931 гадах,

ды і ўнікальная з’ява для нашай культуры. Бо беларускія праваслаўныя і каталіцкія храмы спрадвеку ўпрыгожваліся толькі фрэскамі — жывапісам па сырой тынкоўцы. І наш сабор тут, хутчэй, выключэнне. А мазаіка, што ўпрыгожвае сцены баранавіцкага сабора, гэта, пэўна, найлепшае са створанага ў свеце ў галіне мазаічнага мастацтва ў XIX — пачатку XX стагоддзяў. Стваралася яна для іншага храма, ды воляю лёсу апынулася ў нашым саборы, і цяпер гэта частка нашай гістарычна-культурнай спадчыны”.

Як вялікую каштоўнасць ацэняюць спецыялісты і храмавыя трох’ярусны іканастас, выкананы ў неарускім стылі, таксама перавезены з Варшавы. Сярод тых, хто пісаў іконы для яго, і такія сусветна вядомыя майстры, як Віктар Васняцоў, Мікалай Бруні, Міхаіл Урубель.

Увогуле ж вельмі няпроста пераязджалі творы мастацтва з Польшчы ў Баранавічы. Ёсць звесткі, што дзякуючы намаганням сенатара польскага сейма Аляксея Назарэўскага, а ён быў і ў кіраўніцтве камітэта па ўзвядзенні Пакроўскага храма, у 1926-м у Баранавічы ў трох вагонах прывезлі алтары, 10 кіэтаў, 20 абразоў на дошках, 9 абразоў на дрэве і палатне, тры мазаічныя абразы. Аднак у будынку, дзе ляжалі каштоўнасці, здарыўся пажар — ацалелі толькі мазаікі, што зберагаліся ў іншым месцы. А 23 жніўня 1928 года мітрапаліт Дзянісій перадаў у Баранавічы іканастас з былой дамавой царквы Варшаўскага каралеўскага замка, чатыры абразы на цынку, сем двустворчатых дубовых дзвярэй, 40 фрагментаў мазаікі ды 13 скрыняў роспісаў на гіпсавых пласцінах — гэта ўсё, што заставалася ад Варшаўскага сабора...

Ад рэдакцыі.

Спадзяемся, у гэтай гісторыі, якая надзвычай ярка ілюструе і самую ўнікальнасць знаходжання Беларусі на тэрыторыі паміж Польшчай і Расіяй, яшчэ будзе працяг. Справа ў тым, што па гэты час значныя фрагменты мазаік ляжаць у скляпеннях Пакроўскага храма ў Баранавічах, як гаворыцца, мёртвым грузам: кажуць, з іх немагчыма скласці цэльны малюнак... Ды ці рабіліся спробы зрабіць тое з улікам сучасных лічбавых тэхналогій, а таксама ўнікальнага досведу майстроў-мазаічнікаў з мінскага Свята-Елісавецінскага манастыра? Пра іх, дарэчы, мы расказвалі ў тэксце “Светлыя фарбы “вечнага жывапісу” (№16, 2011). Хоць верыць: раней прыхаваныя фрагменты ўнікальных мазаічных упрыгажэнняў рускіх майстроў таксама выйдучь з баранавіцкіх падземелляў на свет Божы.

Велічны варшаўскі сабор Аляксандра Неўскага быў знішчаны ў 20-я гады

Пакроўскі сабор у Баранавічах у наш час

часу і каля 15 000 малых выбухаў. Мармуровыя пліты яго выкарысталі пры афармленні розных будынкаў у Варшаве. Значная частка мазаік была перавезена ў Пакроўскі сабор у Баранавічы. Пасля доўгага захоўвання ў Нацыянальным музеі Варшавы іншыя фрагменты былі ўсталяваны ў праваслаўным храме Марыі Магдаліны на Празе (правабярэжная частка Варшавы). Яшмавыя калоны перавезлі ў пахавальню маршала Пілсудскага ў Кракаў.

Храм знішчалі павольна, плана-

ГОНАР І СЛАВА

Інжынер-канструктар С. Косберг

Слуцкі самародак

Рыгор Арэшка

У Мінску адзначылі 110-я ўгодкі Героя Сацыялістычнай працы Сямёна Косберга

Пра тых, хто працаваў у касмічнай сферы, не заўсёды расказвалі газеты. Нават прозвішчы іх часам былі засакрэчаныя. Сёння мы ведаем: сярод тых, хто рухаў навуку і тэхніку “да зорак”, быў і Сямён (Шалом) Арыевіч Косберг. Нарадзіўся ён у Слуцку, у шматдзетнай сям’і каваля, і сам шэсць гадоў працаваў з бацькам кавалём — а потым, закончыўшы Ленінградскі політэхнічны інстытут, Маскоўскі інстытут авіяцыі, стаў інжынерам-канструктарам, доктарам тэхнічных навук, вельмі шмат зрабіў для асваення космасу. Быў галоўным канструктарам вадкасных ракетных рухавікоў, дзякуючы якім выходзілі на арбіту пілатуемыя касмічныя караблі, штучныя спадарожнікі Зямлі і аўтаматычныя міжпланетныя станцыі. Дзякуючы рабоце яго каманды, можна сказаць, адбыўся і палёт Юрыя Гагарына ў космас. Спецыялісты ведаюць Сямёна Косберга як заснавальніка Варонежскага канструктарскага бюро хімаўтаматыкі (КБХА, пазней ОКБ-154). Заслугі вучонага і інжынера былі высока ацэнены: ён стаў лаўрэатам Ленінскай прэміі, Героем Сацыялістычнай Працы.

Да ўгодкаў нашага земляка ў Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы ладзілася навуковае net-кафэ. Гэта было, дарэчы, адно з мерапрыемстваў праекта “Беларускія імёны ў сусветнай навуцы і тэхніцы”, які рэалізуецца ў бібліятэцы. Праект прысвечаны навукоўцам-беларусам, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё чалавецтва, зрабілі адкрыцці і вынаходствы ў галіне тэхнікі, авіябудавання, будаўніцтва, фізікі, хіміі, медыцыны, геалогіі ды ў іншых сферах. Імпрэзу ў гонар Сямёна Косберга правялі сумесна з бібліятэкай Дзяржкамтэт па навуцы і тэхналогіях, Слуцкая цэнтральная раённая бібліятэка і фонд “Экомир”. А фармат навуковага net-кафэ дазволіў наладзіць відэамоств са Слуцкай бібліятэкай, у якой збіраліся землякі легендарнай асобы.

У імрэзе ўдзельнічалі таксама дзеячы беларускай навукі, гісторыкі, літаратуразнаўцы і пісьменнікі, журналісты, маладыя навукоўцы і студэнты. На тэматычнай выставе можна было пабачыць выданні, прысвечаныя жыццю і навуковай дзейнасці Сямёна Косберга, а таксама “беларускай касманаўтыцы” і знакамітым касманаўтам — выхад-

ЗАХАПЛЕННІ

І зорнае неба над намі...

Астрафатограф Віктар Малашчыц глядзіць на зоркі Бацькаўшчыны праз призму любові і натхнення

Віктар Малашчыц

Іван Іванаў

“Часцей глядзіце на зоры!” — раіў мне ў 90-х казачнік Васіль Вітка. А зоркі ў Калядную пару — не проста неба. Гэта Усявышні, Вечнасць, Дух, Цуд... Хочацца глядзець і глядзець у бязмежнасць. Што дзіўна: і творы Віктара Малашчыца гэтакасама, як і начное неба ў бязвольную пару, заварожваюць. Як там у філосафа Канта: “Дзве рэчы напаўняюць душу пастаянна новым і ўзрастаючым здзіўленнем і захапленнем ды тым больш, чым займаецца імі развага: зорнае неба нада мной і маральны закон у ва мне”.

Атмасфера далучанасці да нечага высокага, вечнага — і ў той жа час роднага і цёплага панавала на творчай сустрэчы з маладым фатографам і астраномам Віктарам Малышчыцам. Гэта было летась увесну, бліжэй пад Дзень касманаўтыкі, калі ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ладзілася яго выстава “Беларусь у абдымках зорак”. Родныя краявіды паўсталі на выставе на фоне Космасу, пад бяскрайнім начным небам, у абдымках Вечнасці. У прэс-рэлізе тады музейшчыкі пісалі, што аўтар

роліка “БЕЛАРУСЬ: у абдымках зорак” сваім з’яўленнем “ўзарваў” прастору “ВУ”-нета: толькі за першыя два дні яго работу паглядзела каля 40 тысяч чалавек. Цяпер, думаю, праглядаў можа мільёны па

Векавы беларускі дуб раскошна глядзіцца ноччу на фоне Млечнага шляху

ўсім свеце...

Віктар у музеі захапленна расказваў, як ад заняткаў “голай астраноміяй” стаў астрафатографам: ім рухала жаданне выявіць, паказаць іншым тую прыгажосць, якую сам у сілу прафесіі часта сузірае. Вытанчаны. Інтэлігентны. З цудоўным пацуддём гумару і мілагучнай,

жывой беларускай мовай: нават пра розныя тэхнічныя дзівоткі-прыстасаванні Віктар гаворыць, як спявае. У яго багаты досвед выкладання астраноміі, у тым ліку ва ўніверсітэцкіх аўдыторыях

Мінска. А цяпер ён працуе ў адной з гімназій і трохі ў ліцэі БДУ. “І тое, і тое — выключна для душы, некалькі гадзін у тыдзень, — расказаў пазней Віктар аднаму з журналістаў. — Узровень вучняў у ліцэі выдатны. Мiane дзівіць іх захапленасць і старанне, з якім яны падыходзяць да вучобы, іх эрудыраванасць, адукава-

насць. Там сапраўды цікава працаваць”.

Астрафатограф, як яго цяпер называюць, нарадзіўся ў 1985 годзе ў Рызе, з 92-га стала жыве ў Беларусі. Закончыў фізічны факультэт Белару-

скага дзяржуніверсітэта. З 2009 года яго прафесіяй стала і фатографія. Увогуле ж адна з мэтаў у жыцці Віктара Малашчыца: паказаць людзям прыгажосць нашай краіны з незвычайнага ракурсу. Памкненне якое высокае! Як не парадавацца за маладога творцу, які дбае не толькі пра зямныя

дзяржуніверсітэта. З 2009 года яго прафесіяй стала і фатографія. Увогуле ж адна з мэтаў у жыцці Віктара Малашчыца: паказаць людзям прыгажосць нашай краіны з незвычайнага ракурсу. Памкненне якое высокае! Як не парадавацца за маладога творцу, які дбае не толькі пра зямныя

доброты. А калі глядзіш на здымкі, зробленыя гэтым улюбёным у Бацькаўшчыну і яе краявіды майстрам, то разумееш: зорнае неба над намі і маральны закон унутры нас усё ж вельмі-вельмі цесна спалучаны. І можна сказаць нават так: чым больш у нашай душы Неба і зорак — тым большая і прыгажэйшая яна, душа. Вось што на гэты конт піша сам Віктар: “Часам дастаткова хаця б раз убачыць сапраўднае зорнае неба, каб назаўсёды палюбіць яго. А часам дастаткова проста аднойчы ўбачыць сваю Краіну пад зорным небам, каб яшчэ больш улюбіцца ў яе. Крыштальная роўнядзь Браслаўскіх азёраў, рэдка для Беларусі з’ява — палярнае ззяненне над Вілейскім вадасховішчам, узыход Месяца, Венеры і Юпітэра над касцёлам у Слабодцы (Браслаўскі раён), нябесны госць — яркі метэор, які перасякае Млечны Шлях над асеннім полем Мядзельскага раёна, Млечны Шлях між старых дубоў і над мурамі старых храмаў і замкаў...”

Так што, сябры, не паліянуйцеся адшукаць у нэце творы Віктара Малышчыца: гэта таго варта. Ды і ўвогуле часцей глядзіце на зоры...

ПАМЯЦЬ

Аглянуцца перад Вечнасцю

Алесь Мурочак

У былога прэм’ер-міністра Ізраіля Арыэля Шарона, які нядаўна памёр, бацькі былі родам з Беларусі

Зыход з жыцця Арыэля Шарона абудзіў цікавасць у свеце да гэтай яркай асобы. У плыні рознабаковай інфармацыі ёсць і такія звесткі: што ён нарадзіўся 26 лютага 1928 года ў пасяленні Кфар-Малал у сям’і выхадцаў з Беларусі. Праўда, некаторыя паспяшаліся назваць яго пры тым этнічным беларусам, што, вядома ж, ісціне не адпавядае: Арыэль Шарон, ці Арык, як называлі былога генерала сябры, які па бацьку меў прозвішча Шэйнерман, усё ж яўрэй. Як вядома, сотні гадоў яўрэі і беларусы жывуць у нас побач у міры і згодзе, а былых выхадцаў з Беларусі ў Ізраілі так шмат, што можна і вучоным распрацоўваць вялікую тэму пра ўплыў перасяленцаў з нашай зямлі на развіццё сучаснай Дзяржавы Ізраіль.

Вернемся, аднак, да бацькоў Арыэля Шарона. “Сапраўды, у нашай вялікай базе дадзеных, якая вядзецца больш за два дзясяткі гадоў па тэматыцы беларускай дыяспары і па выхадцах з Беларусі ў замежных краінах, ёсць такія звесткі: бацька вядомага палітыка, Шмуэль Шэйнерман, жыў у Брэсце, а яго маці, Вера Шнэйерава, родам з вёскі Галавенчыцы Магілёўскай вобласці”, — удакладніла Галіна Івуць, метадыст аддзела міжнароднай і сацыякультурнай дзейнасці Інстытута культуры Беларусі. У пошуках адказу на пытанне, ці ёсць цяпер вёска маці ізраільскага палітыка ў Беларусі, Галіна Фёдарэўна правяла розшукі і пацвердзіла: так, ёсць. Гэта на тэрыторыі Антонаўскага сельсавета ў Чавускім раёне.

РОДНЫЯ ЛЮДЗІ

Вандроўка ў Асінаўку

(Заканчэнне.)

Пачатак на стар. 1)

Пры ўваходзе ў хату, з двара, навес-паветка: добры схоў ад дажду і снегу. Пад ёй, а таксама да гаспадарчых пабудоў адхаты ляжаць тоўстыя дошкі-масты. Ступаем па іх ды праз сенцы, вітальню ідзем у залу-свяціліцу. Мясцовая святыня стаіць на покуці ў драўляным кіёце, побач моцны куфар. Пакланяемся Свячы, кладзем ля яе “чынышы” — нашы дары: на іх гаспадары купляюць свечкі ды частуюць гасцей.

У хаце гаспадары, суседкі паважнага веку. Гутарым з імі, чую асобныя родныя словы, ды няпраўдай будзе сказаць: у Асінаўцы збераглася чыстая беларуская мова. Зрэшты, мяркуюць самі. Далей будуць фрагменты з дыктафонных запісаў. Вось гаспадыні хаты ярка

пазваніў сын, яна ля тэлефона: “Здрастуй, сыноч! Сыноч, пазвані часы ў чатыры нашага ўрэмя. А ў мяне ета во госьці... З Беларусі прыехалі к іконі... Шчэ за сталом не сядзелі. Тады перазвані мне, так? У нас Зоя Маркава ды Надзя Учужаніна, Ленка Шарайкіна. Нямнога. Адзін столік тут. З Беларусі муж ж жаною прыехалі. Журналісты. Ну ладна, сыноч. Часы ў чатыры нашага ўрэмя пазвані. Я буду жадаць”. Нам гаспадыня патлумачыла: “З Украіны, з Харкава званіў, дачка там і сын. У нас ета во ўсе дзеці на Украіне, тры дачкі і адзін сын. Дзве дачкі ў Кіраваградзе”.

Далей запісалі спеў Надзеі Вычужанінай. “Святы Божэ наш... И вы кланяйтесь солнцу пра-авды... Господи, слава тебе!” Гэту, казалі спявачка з беларускімі родавымі

каранямі, песню ўсе спяваюць, калі абраз пераносіцца з хаты ў хату. “Бабулі раней спявалі, а ўжо не могуць, — паказвае на старых Надзея. — Цяпер пад час абраду спявае “Россияночка”: прыязджаюць і беларусы з Цюмені, добра ведаем абрад і ўсе яго песні. Ёсць тут і жанчыны па 30-35 гадоў, яны дапамагаюць нам. Добра было б, каб прынялі ўсё ды збераглі традыцыю. Прыйшлі сюды беларусы на пачатку ХХ стагоддзя. Пэўна, тады і прывезлі з сабою абраз. Бацькі, дзяды нашы яго з хаты ў хату перадавалі. Цяпер бабулям гэта цяжка, але ж традыцыя павінна жыць!”

“Нясіце Свячу!”

Да размовы падключаецца баба Маня: “Я маленька раскажу пра ета вот, пра ікону. У мае падругі у анбары стаяла пяць гадоў ікона. У вайну. На

шастым гаду панясьлі. А мы былі дзяўчонкамі шчэ. А сьнег жа во такі, і буран. Пад ваконню бегаем. А дзярэўня-у-у была вяліка, і туды, на Куімаўку ішла. Дык нам: “Ідзіця людзям гаварыць, што заўтра ўжо панясём Свячу”. “А як гаварыць?” “Таварыця: панясём Свячу к Макару-багачу” (смяецца). А ў тога Макара можа дзеці толькі былі з багацтва. І мы крычым на ўсю дзярэўню: “Нясіце Свячу к Макару-багачу”. Бегалі-бегалі адна па еты бок, другая па еты. Усюды бегалі. Цяпер ужо не пабегаеш. Во як... Толькі гэта знаю. Я трыццаць пятага году, раней ня знаю”.

Што ж, летапісы ў калгасе “Путь к коммунизму” не пісалі, а тым больш пра ікону, перанос якой мясцовыя “парцейцы” зусім не ўхвалялі. “У цябе, баба Маня, калі раней ікона была?” — пытае Надзея Вычужаніна.

Дровы, масты і гаспадарчая пабудова на асінаўскім падвор’і

“Пятнаццаць гадоў, як у мяне была ікона, — згадвае гаспадыня. — Другей раз ужэ, втары раз. Пахадзіла і ка мне прышла. Патаму што маладыя цяпер не бяруць. Я б цяпер можа тожа ня рашылася ўзяць, бо дзед забалеў. А дзед тады яшчэ маленька дыбаў. І я вот узяла ікону. Сядзьмога прыняла, а пятнаццатага дзед забалеў. Яго паралізавала. Правы бок адняло. Папалі ў Кургалы, у бальніцу абоя. Тут людзі ўжо нам тапілі і еты дом. А што

здзелаеш? Раз ужо прынялі — няхай стаіць год”.

Дзякуй вам за зберажэнне традыцый, шануюная баба Маня! І за добры пачастунак.

За смачныя падарункі, а гэта былі кедравыя арэшкі і журавіны, мы ўдзячны і Надзеі Вычужанінай, якая кіруе Ермакоўскім Домам культуры і народным фольклорным гуртом “Россияночка”. Надзея шмат чаго расказвала пра мясцовае жыццё-быццё і дапамагала ў нашай рабоце.